

Avsändare
Järfälla kommun
KST 2024/320

Mottagare
Socialdepartementet
S2024/00978

Yttrande över En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga

Sammanfattande synpunkter

Att införa en ny myndighet, Myndigheten mot ungdomskriminalitet (MUK), signalerar att socialtjänsten inte har kompetens att bedöma och följa upp barns behov av stöd vilket kan minska den tillit som är nödvändig för välfungerande insatser.

För att socialtjänstens insatser ska få effekt behövs ofta flera insatser från olika myndigheter och vårdinrättningar. Insatserna behöver vara samordnade vilket idag är en utmaning. Att införa en ny myndighet riskerar att ytterligare försvåra samordningen. Det bedöms finnas risk att det uppstår samtida parallella processer då ansvar för handläggning av vård utanför hemmet i enlighet med lag och särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) fortsatt ska finnas inom socialnämnden.

Den nya socialtjänstlagen som förväntas träda i kraft 2025 betonar förebyggande och tillitsbaserade insatser. Socialtjänstens arbete är i stor utsträckning relationsskapande där insatser planeras tillsammans med barnet och familjen på frivillig väg. Detta står i kontrast till utredningens förslag som blir av mer bestraffande natur.

Införandet av MUK bedöms bli kostnadsdrivande för kommunerna. Att införa en ny myndighet leder sannolikt till mer omfattande insatser för målgruppen som kommunerna blir skyldiga ska genomföra. Om en kommun inte längre har samma rådighet över vilka insatser som beviljas kan det bli svårt att skapa ekonomiska förutsättningar för det sociala arbetet.

Bakgrund

Järfälla kommun har tagit del av och getts möjlighet att lämna synpunkter på SOU En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (2024:30).

Överväganden

Att införa en ny myndighet, Myndigheten mot ungdomskriminalitet (MUK), signalerar att socialtjänsten inte har kompetens att bedöma och följa upp barns behov av stöd vilket kan minska den tillit som är nödvändig för välfungerande insatser.

Förtroendet för socialtjänsten är i vissa områden låg på grund av den desinformationskampanj som har florerat de senaste åren, till viss del även genomförd från andra länder i syfte att undergräva demokratin. Genom att införa en ny myndighet riskerar desinformationen att bekräftas och tilltron till socialtjänsten minska ytterligare. Att förtroendet till centrala myndigheter minskar riskerar på längre sikt att minska tilltron till samhället och för demokratin i stort.

Den nya socialtjänstlagen som förväntas träda i kraft 2025 betonar förebyggande och tillitsbaserade insatser. Socialtjänstens arbete är i stor utsträckning relationsskapande där insatser planeras tillsammans med barnet och familjen på frivillig väg. Detta står i kontrast till utredningens förslag som blir av mer bestraffande natur. Ett barn som hamnar inför en ungdomskriminalitetsnämnd utan att ha begått ett brott riskerar att uppleva processen som domstolsliknande istället för stödjande och förebyggande. Detta skulle kunna leda till att barnet känner sig dömd på förhand och tappar tilltron till samhället.

Samordning

För att socialtjänstens insatser ska få effekt behövs ofta flera insatser från olika myndigheter och vårdinrättningar. Insatserna behöver vara samordnade vilket idag är en utmaning. Att införa en ny myndighet riskerar att ytterligare försvåra samordningen. Detta kan även skapa osäkerhet kring vilken myndighet som har helhetsansvar, inte minst för barnet och dess vårdnadshavare som får olika verksamheter, handläggare och myndigheter att förhålla sig till. När barns behov av stöd bedöms av flera myndigheter blir det även svårt för barn att förstå vad som gäller och vilket stöd de kan få.

Det bedöms även finnas en risk att det uppstår samtida parallella processer då ansvar för handläggning av vård utanför hemmet i enlighet med lag och särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) fortsatt ska finnas inom socialnämnden. Brottslig verksamhet finns kvar som en förutsättning för vård enligt 3 § LVU och även ”annat socialt nedbrytande beteende” bedöms kunna vara aktuellt för målgruppen, exempelvis i de fall ett barn vistas i kriminella miljöer. Beslut om vård enligt LVU fattas i förvaltningsdomstol och det bedöms därmed finnas en uppenbar risk att ärenden avseende samma barn behandlas både i MUK och förvaltningsdomstol. Förutsättningar och gränsdragningar i relation till LVU bör analyseras mer noggrant.

Att socialtjänsten ska verkställa beslut från MUK som rör exempelvis närvaro i skolan eller deltagande i fritidsaktiviteter som sedan ska följas upp av Kriminalvården eller MUK riskerar att leda till dubbel uppföljning då flera parter är inblandade. Att fritidsaktiviteter och gymnasieskolan är frivilliga verksamheter samt att vissa aktiviteter som MUK beslutar om kan vara belagda med avgift som barnets vårdnadshavare kanske inte har råd med är andra aspekter att ta hänsyn till.

Stöd i forskning och studier

Den utvärdering som har genomförts av de danska ungdomskriminalitetsnämnderna visar på vissa positiva effekter för yngre barn. Dock saknas forskning eller andra studier kring hur reformen har påverkat ungdomskriminaliteten i stort vilket gör det svårt att dra slutsatser kring effekterna av införandet av en liknande ordning i Sverige.

Den nya socialtjänstlagen understryker att insatser ska vara evidensbaserade. Att införa ett statligt huvudmannaskap för beslut om barn som vanligtvis hanteras på kommunal nivå innebär en betydande förändring. En sådan förändring behöver vara evidensbaserad så att inte införandet riskerar att bli förhastat och få negativa konsekvenser.

Uppföljning

Utredningen föreslår att Kriminalvården ska utvärdera beslutade insatser. En invändning mot detta är att målgruppen för MUK är barn som riskerar att dras in i kriminalitet medan

Kriminalvården fokuserar på vuxna som är dömda för brott. Den myndighet som följer upp insatserna behöver ha kännedom om socialtjänstlagen och evidensbaserat arbete kopplat till barn.

Administration och undanträngningseffekter

När polisen gör en hänvisning till MUK ska information om barnet i fråga inhämtas från kommunen. Detta innebär en administrativ börda för kommunen, även om det sannolikt i vissa fall redan finns dokumentation om barnet. Informationen kommer dock behöva sammanställas och överlämnas vilket blir ett tillkommande moment. Att sprida ut bedömningar av barns behov på flera myndigheter skapar dubbelarbete, detta inom en verksamhet som redan är pressad av hög arbetsbelastning. Eftersom kommunen är skyldig att utföra besluten från MUK har kommunen inte möjlighet att prioritera bland ärendena. Detta riskerar att tränga undan andra insatser av brådskande karaktär.

Polisen ska begära information från socialnämnden innan en hänvisning lämnas till MUK och den ska överlämnas inom den tid som polisen bestämmer. Den information som lämnas till polisen från socialnämnden bedöms vara en form av yttrande även om begreppet inte används i utredningen. Det bedöms finnas risk att socialtjänsten inte hinner underrätta barnet och vårdnadshavare om vilken information som lämnas ut vilket bedöms strida mot gällande lagstiftning i enlighet med 11 kap 8 § SoL. Där anges att kommunicering i enlighet med 25 § förvaltningslagen (FL) ska göras när det är fråga om ett yttrande till en annan myndighet i ett mål eller ärende som rör myndighetsutövning mot enskild hos denna. Denna risk bedöms vara sannolik utifrån att polisen måste fatta beslut om hänvisning till MUK inom 14 dagar samt att polisen som regel inte ska behöva kommunicera innehåll i det underlag som lämnas till MUK. Att socialnämnden är undantagen från kommuniceringskravet framgår dock inte. Med alltför kort handläggningstid, oavsett myndighet, ökar även risken för felbedömningar eller att bedömningarna inte sker på ett rättssäkert sätt.

MUK:s beslutsorgan föreslås vara regionalt placerade vilket innebär att den kommunala representanten kan representera flera kommuner i regionen. En kommun kan därmed bli skyldig att utföra insatser som beslutas av MUK utan möjlighet att påverka beslutet genom egen representation. Detta riskerar att skapa splittring mellan kommunen och MUK i de fall man gör olika bedömningar.

Ekonomiska konsekvenser

Införandet av MUK bedöms bli kostnadsdrivande för kommunerna. Att införa en ny myndighet leder sannolikt till mer omfattande insatser för målgruppen som kommunerna blir skyldiga ska genomföra. Många kommuner har utformat insatser utifrån den lokala kontexten vilket överensstämmer med skrivningen i 3 kap. 1 § SoL om socialnämndens ansvar att göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen och medverka i samhällsplaneringen. Om en kommun inte längre har samma rådighet över vilka insatser som beviljas kan det bli svårt att skapa ekonomiska förutsättningar för det sociala arbetet i sin helhet. Detta gör det svårt att veta hur många och vilken sorts insatser som beviljas samt kostnader för dessa. Som en konsekvens blir det svårare att teckna avtal med uppdragsgivare samt planera för och bygga upp egna insatser.

Utredningen föreslår att kommunerna inledningsvis ska ersättas i form av ett riktat statsbidrag. Att bedöma huruvida ett barn hade fått en mindre kostsam insats om inte beslut hade fattats av MUK är svårt, vilket även gör det svårt att uppskatta kostnaderna kopplade till ett

riktat statsbidrag. Även kostnader i form av kortare handläggningstid kan vara svåra att uppskatta vilket sammantaget riskerar leda till att kommuner underskattar sina kostnader i redovisningen av statsbidrag.